

'Het is nu tijd voor maatregelen' Programma 'Duurzaam Zoetermeer 2030'

Voorstel van het college van B&W
voor de vergadering van de gemeenteraad
op 29 oktober 2007

Adviesnummer: 070484

Eindredactie
Peter Verheggen
Alex Elbertsen

p.f.verheggen@zoetermeer.nl
079 - 3469860

Woord vooraf

Het is nu tijd voor maatregelen

We hebben de aarde niet gekregen van onze ouders, maar te leen van onze kinderen.' Dat Indiaanse gezegde is voor mij heel treffend, het zegt precies waarom we goed moeten omgaan met alle hulpbronnen die we hebben. Het is voor mij ook de essentie van het programma Duurzaam Zoetermeer: we moeten er nu voor zorgen dat ook onze kinderen en kleinkinderen veilig en plezierig kunnen wonen.

In het project Duurzaam Zoetermeer maken we vandaag afspraken om Zoetermeer in de toekomst leefbaar te houden. Op dit moment wonen we hier allemaal prima, maar door de klimaatverandering, de groei van Zoetermeer en de toenemende luchtvervuiling moeten we nu wel maatregelen nemen. We hebben in het collegeprogramma afgesproken dat Zoetermeer een groene, schone en milieuvriendelijke stad moet zijn. Daar maken we binnen de gemeente afspraken over, want we willen het goede voorbeeld geven. Verder maken we afspraken met bedrijven, de woningcorporaties en met scholen. Bovendien willen we met zulke aansprekende maatregelen komen dat bewoners ook enthousiast worden om mee te doen.

We hebben natuurlijk te maken met een wereldwijd probleem. Maar het is belangrijk dat we ook op lokaal niveau maatregelen nemen en niet gaan zitten afwachten. Het begin van een oplossing ligt bij de bewustwording van individuele mensen. Iedereen, jong of oud, kan een eigen bijdrage leveren. Geen apparaten op stand-by zetten, spaarlampen gebruiken, het licht achter je uit doen: met kleine maatregelen is al veel winst behalen. De leus 'Verbeter het milieu, begin bij jezelf' geldt nog steeds.

In de afgelopen jaren is er in Zoetermeer veel energie gestoken in milieubeleid en duurzaamheidsprojecten. Voor het beleid en de projecten van de afgelopen jaren hebben we ook erkenning gekregen. In 2002 stond Zoetermeer tweede op de nationale duurzaamheidsspiegel (www.duurzaamheidsspiegel.nl).

Voor de uitvoering van het beleid hebben we de afgelopen jaren forse subsidies van o.a. het ministerie van VROM en de Europese commissie ontvangen. Hiermee zijn diverse projecten succesvol uitgevoerd.

Er is en wordt dus al hard gewerkt aan het duurzamer maken van deze stad. Dit willen we nog verder intensiveren. De gemeente heeft hoge ambities en wil bij de 10 meest duurzame gemeenten in Nederland horen. Dit uitvoeringsprogramma geeft hier vorm aan. Uitvoering van het programma zorgt ervoor dat een duurzaam Zoetermeer een stap dichterbij komt.

Wethouder Frank Speel

Inhoud

Voorwoord

1 Inleiding

2 Doelstelling: samen willen we een Duurzaam Zoetermeer

- 2.1 Doelstellingen voor 2030
- 2.2 Uitwerking klimaatneutraal Zoetermeer
- 2.3 Uitwerking gezond Zoetermeer
- 2.4 Uitwerking natuurlijk Zoetermeer

3 Strategie: samen bedenken we een duurzaam Zoetermeer

- 3.1 Inleiding
- 3.2 Sporen/ doelgroepen
- 3.3 Kansrijke ontwikkelingen
- 3.4 Beleid
- 3.5 De tools
- 3.6 Communicatie
- 3.7 Financiële middelen
- 3.8 Voortgang

4 Acties: samen ontwikkelen we een duurzaam Zoetermeer

- 4.1 Klimaat
- 4.3 Gezond leefmilieu
- 4.4 Natuurrijk
- 4.5 Innovatieve projecten
- 4.6 Communicatie
- 4.7 Beleidsinstrumenten
- 4.9 Voortgang

Bijlagen:

- 1. *Overzicht van het programma*
- 2. *Financieel overzicht en meerjarenplanning*

1. Inleiding

Zoetermeer moet een groene, schone en milieuvriendelijke stad zijn, waarin we zuinig zijn op natuurlijke hulpbronnen en op de beschikbare groene ruimte. De gemeente zal samen met onder meer lokale milieuorganisaties en haar inwoners invulling geven aan deze doelstelling. De gemeente heeft een voorbeeldfunctie en de burgers en bedrijven zullen actief worden aangesproken op milieuvriendelijk gedrag in de komende periode. Het project zal zich richten op het milieubeleid in de brede zin incl. de opgave die vanuit het Kyoto-verdrag op Zoetermeer afkomen. (Collegeprogramma 2006-2010)

Deze opdracht uit het collegeprogramma 2006-2010 vormt de basis voor het programma Duurzaam Zoetermeer. Dit programma is noodzakelijk vanwege diverse ontwikkelingen:

- door negatieve ontwikkelingen omtrent de luchtkwaliteit, afname van de biodiversiteit en klimaatverandering is duurzame ontwikkeling hoog op de agenda gekomen en moeten de gemeentelijke doelstellingen met een duurzame bril op tegen het licht worden gehouden;
- er is behoefte aan een strategie waarin de gemeente een voorbeeldfunctie inneemt en inwoners en ondernemers actief worden aangesproken op hun keuzes;
- extra subsidiemogelijkheden van het rijk en de EU bieden kansen voor een ambitieus uitvoeringsprogramma;
- om goed op kansen en bedreigingen in te kunnen spelen is het belangrijk gelijk op te werken met andere veelomvattende beleidsdossiers zoals de Stadsvisie en de Sociaal-Economische Agenda;
- er is ook in algemene zin behoefte om na te gaan hoe we t.b.v. een duurzame ontwikkeling kunnen inspelen op lange termijn ontwikkelingen.

Het besef groeit dat er nu nog meer structureler aan een transitie naar duurzaamheid moet worden gewerkt. De film van Al Gore 'An inconvenient truth', de vele VN-rapporten, het rapport van topeconoom Sir Stern, de oproepen van o.a. Clinton, Blair en de Nederlandse "captains of industry" hebben dit meer dan duidelijk gemaakt.

Om de duurzame ontwikkeling van Zoetermeer een extra impuls te geven is in het collegeprogramma het project 'Duurzaam Zoetermeer' opgenomen. In de program-mabegroting 2007 is voor dit project een bedrag gereserveerd van € 200.000,-. In het voorjaarsdebat van 2007 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen voor de oprichting van een fonds 'Duurzaam Zoetermeer' met vooralsnog een eerste storting van 1 miljoen euro.

Om aan 'Duurzaam Zoetermeer' invulling te geven is gekozen voor de volgende aanpak in drie delen:

- A. **AMBITIE:** Vaststellen scherpe doelen voor de middellange termijn (tot 2020), lange termijn (tot 2030) en een strategie voor de implementatie in andere beleids-terreinen;
- B. **DOEN:** Uitvoeringsprogramma met extra projecten voor deze collegeperiode (2010);
- C. **SAMEN:** De gemeente gaat het goede voorbeeld geven (voorbeeldfunctie). We gaan extra voor het voetlicht brengen wat we willen bereiken, wat we er zelf aan doen en ontwikkelen een strategie gericht op samenwerking met ondernemers, inwoners, natuur-en milieuorganisaties en andere overheden.

In dit programma komen de volgende zaken aan bod.

In hoofdstuk 2 bespreken we de doelstellingen voor 'Duurzaam Zoetermeer'. Te beginnen met de algemene doelstellingen, vervolgens worden deze nader uitgewerkt en meetbaar gemaakt. Hoofdstuk 2 maakt duidelijk welke eisen we stellen aan een duurzaam Zoetermeer.

In hoofdstuk 3 gaan we in op de strategie. Aan de orde komen onder andere de verschillende doelgroepen, middelen die gebruikt kunnen worden voor de uitvoering van acties en de wijze waarop we de voortgang van het programma bewaken en monitoren. Bij de strategie hoort ook een blik op mogelijke kansen. We sluiten het hoofdstuk daarom af met een aantal ontwikkelingen die de komende jaren in Zoetermeer gaan spelen en de kansen die deze bieden voor duurzame ontwikkeling.

In hoofdstuk 4 komen de acties aan de orde. Acties op het gebied van klimaat, gezond leefmilieu, natuur en innovatie. Verder nog een aantal acties gericht op communicatie, beleid en de voortgang van het programma.

Doelstelling: samen willen we een duurzaam Zoetermeer

2

2.1 Doelstellingen voor 2030

Het is belangrijk helder te beschrijven wat een duurzaam Zoetermeer betekent. Op basis van concrete doelen kunnen projecten worden geformuleerd en kan periodiek gekeken worden of een duurzaam Zoetermeer dichterbij komt. Hieronder volgen de vier hoofddoelen voor een duurzaam Zoetermeer.

In 2030 is er sprake van een duurzaam Zoetermeer. Dit betekent concreet op basis van de huidige kennis:

- een gezond leefmilieu in Zoetermeer: in 2030 komt er langs de hoofdwegen geen ernstige geluidhinder voor (< 65 dB (A)), zijn de woonwijken rustig (< 55 dB (A)) en is de luchtkwaliteit 20% beter dan de huidige EU norm.
- een klimaatneutraal Zoetermeer: Zoetermeer is in 2030 klimaatneutraal (alle energie voor verwarming en koeling van alle gebouwen in Zoetermeer wordt zonder CO₂ emissie opgewekt).
- een natuurrijk Zoetermeer: in 2030 is groen geworteld in de stad en is het groen een plek voor mens en dier. Het aantal bijzondere planten- en diersoorten is minimaal gelijk gebleven met het aantal soorten in 2007.
- de gemeente past bij al haar eigen inkoop en aanbestedingen de landelijk geformuleerde duurzaamheidscriteria toe (100% duurzaam inkopen).

Gedurende de looptijd van het programma 'Duurzaam Zoetermeer' is nog één aanvullende doelstelling van belang:

- een innovatief Zoetermeer: stimuleren van innovaties die bij kunnen dragen aan een duurzame ontwikkeling.

In de paragrafen 2.2 t/m 2.5 beschrijven we nog verder wat de doelen concreet inhouden. Door de doelen nauwkeurig te omschrijven kan de komende jaren gemonitord worden of Zoetermeer duurzamer wordt.

De doelen voor 2030 zijn belangrijk en geven de richting aan voor de komende 23 jaar. Daarnaast is het belangrijk doelen voor de korte termijn en de middellange termijn vast te stellen. Als ijkmomenten zijn voorlopig het einde van een raadsperiode 1 januari 2010 en 1 januari 2018 gekozen. De doelen voor 2010 kunnen gerealiseerd worden door de uitvoering van projecten die in dit uitvoeringsprogramma opgenomen zijn. Deze projecten zijn niet voldoende voor het realiseren van de doelen voor 2019 en 2030. Gedurende de looptijd van het programma moeten daarom nieuwe projecten opgestart worden. De geëigende momenten hiervoor zijn de toekomstige collegeprogramma's. Deze bieden een natuurlijk moment om het lopende programma te evalueren, bij te stellen en nieuwe projecten op te nemen.

Voor de korte en middellange termijn zijn ook procesmatige doelen van belang. Deze doelen moeten ervoor zorgen dat het programma geworteld raakt in de gemeentelijke organisatie, bij ondernemers in Zoetermeer en bij de inwoners. De procesmatige doelen worden beschreven in hoofdstuk 3: Strategie.

Voor de lopende collegeperiode hebben wij de volgende doelen vastgesteld:

- geen ernstig geluidgehinderden en geen knelpunten m.b.t. luchtkwaliteit;
- 8% CO₂ reductie;
- behoud en waar mogelijk verbetering van de biodiversiteit;
- minimaal 50% duurzaam inkopen.

Voor 2018 gaan we voorlopig uit van de volgende doelen:

- geen ernstig geluidgehinderden;
- 30 % CO₂ reductie;
- behoud en waar mogelijk verbetering van de biodiversiteit;
- 100% duurzaam inkopen.

Voor wat betreft een innovatief Zoetermeer is het streven jaarlijks minimaal één innovatief project te starten/ ondersteunen

Voor een duurzaam Zoetermeer zijn al deze doelstellingen van belang. Als we bijvoorbeeld alleen een natuurrijk Zoetermeer hebben is er geen sprake van een duurzaam Zoetermeer. We stellen dus geen prioriteiten tussen de doelstellingen. Er is wel een groot verschil in de benodigde inspanning per doelstelling. Zo is naar verhouding het leefmilieu in Zoetermeer door zijn ruime opzet een stuk gezonder en natuurrijker dan in oudere bestaande steden van deze omvang. Het klimaatneutraal krijgen van de gemeente is een zeer grote opgave. Hiervoor zijn we voor een belangrijk deel afhankelijk van andere actoren. Duurzaam inkopen en het stimuleren van innovatie zijn nodig om de lokale actoren mee te krijgen voor een duurzaam Zoetermeer. De gemeente zal daarom zelf het goede voorbeeld geven en in bepaalde gevallen de regierol nemen om innovatieve ontwikkelingen te stimuleren.

2.2 Klimaatneutraal

Onder andere geïnspireerd door de film van Al Gore "An Inconvenient Truth" willen de 100.000+ gemeenten een ambitieus klimaatdoel halen en de daarbij behorende inspanningen leveren. "Onze ambitie is om gemeenten klimaatneutraal te laten zijn, te beginnen met de eigen gemeentelijke organisatie. Wanneer klimaatneutraal precies haalbaar is, zal ook afhangen van de ondersteuning die we daarbij van u krijgen. We hopen het doel zo snel mogelijk, wellicht al in 2020, te bereiken."

Uit de brief van de milieuwethouders uit 100.000+ gemeenten gericht aan de Minister van milieu, mevr. Cramer, maart 2007.

In een aangenomen motie heeft ook de gemeenteraad de ambitie uitgesproken dat Zoetermeer in de top 10 van de gemeenten met de beste klimaataanpak moet staan.

Kortom een duurzaam Zoetermeer is ondermeer een klimaatneutraal Zoetermeer. De term klimaatneutraal wordt in dit kader als volgt gedefinieerd: alle energie die nodig is om gebouwen in Zoetermeer te verwarmen en te koelen en de energie voor warm water wordt in Zoetermeer of in de regio rond Zoetermeer opgewekt uit duurzame energie. De energie voor het dagelijks gebruik van elektrische apparaten en voor mobiliteit laten we vanuit dit thema buiten beschouwing. De beïnvloedingsmogelijkheden zijn vanuit dit thema niet voldoende en de effecten zijn ook bijna niet te monitoren.

Deze doelstelling is geen geringe opgave en vergt grote investeringen in energiebesparing en duurzame energie. De huidige CO₂-emissie voor gebouwgebonden energiegebruik wordt geraamd op 210 kiloTon per jaar. Bij een autonome ontwikkeling (Bouwen aan Zoetermeer) zou de CO₂-emissie in Zoetermeer nog met ca. 30% toenemen. In bijlage 4 (Energievisie) is deze verwachte ontwikkeling van de CO₂ emissie in Zoetermeer geïnventariseerd en er zijn aanbevelingen opgenomen hoe een klimaatneutraal Zoetermeer kan worden bereikt.

Duidelijk is in ieder geval dat de einddoelstelling alleen haalbaar is als door het rijk ook maatregelen worden genomen. In de brief van de milieuwethouders uit 100.000+ gemeenten aan de minister zijn deze genoemd.

Gevraagde maatregelen op rijksniveau

- **Instelling investeringsfonds klimaat**

De 100.000+ gemeenten willen, na afloop van de huidige BANS-periode dit jaar, de komende vier jaar een vervolg geven aan het klimaatbeleid. Het voornemen tot de ondersteuning van de BANS-subsidieregeling is een goede eerste stap, maar ondersteuning op ambtelijke capaciteit alleen is niet voldoende. Wij willen dan ook aandringen op de instelling van een investeringsfonds klimaat waaruit investeringen in klimaatprojecten kunnen worden gefinancierd.

- **Snelle invoering Warmtewet.**

Warmtenetten zijn essentieel in een strategie voor CO₂ reductie. Hiervoor is een snelle invoering van een warmtewet onmisbaar. Deze wet moet én voldoende bescherming bieden aan de consument én ruimte bieden om een investering te kunnen terugverdienen.

• **Zet in op bebouwde omgeving**

Het grootste gedeelte van de woningvoorraad in 2030 staat er nu al. Daarom verzoeken wij u met name aandacht te besteden aan de bestaande bebouwde omgeving. Voor concrete maatregelen en uitvoeringen verwijzen u graag naar de resultaten van het platform energietransitie gebouwde omgeving (PEGO). Een drietal concrete suggesties willen wij u in deze brief al geven:

- * Energieprestatie certificaten voor bestaande bouw;*
- * Stapsgewijze verlaging EPC voor bestaande woningen, afhankelijk van bouwjaar en staat van de woning. Het verschil met de norm voor nieuwbouw is nu erg groot;*
- * Start een 'revolving fund' om investeringen tegen een lage rente te kunnen financieren.*

• **Stimuleren innovatie energiebesparing in de nieuwbouw**

Er komen steeds betere concepten voor energieneutraal verwarmen en koelen van woningen en kantoren. Dit biedt met name mogelijkheden in de nieuwbouw, die steeds als kraamkamer voor innovatie heeft gefunctioneerd. Met het ondersteunen van deze nieuwe concepten, bijvoorbeeld door een verdere verlaging van de EPC-norm, kunnen vergaande CO₂ doelstellingen worden gehaald.

• **Verruiming wettelijke mogelijkheden voor afdwingen duurzaamheid bij ruimtelijke plannen.**

De mogelijkheden die de gemeenten nu hebben om te sturen richting een duurzame lokale inrichting verbeteren sterk als er meer zaken wettelijk afdwingbaar zijn bij de ruimtelijke planvorming, bijvoorbeeld door dat op te nemen in de nieuwe WRO en exploitatieovereenkomsten.

De klimaatdoelstellingen in het kader van 'Duurzaam Zoetermeer' zijn:

- in 2010 halen we een CO₂ reductie van 8% (ca. 16 kiloTon per jaar) t.o.v. 2007;
- in 2018 halen we een CO₂ reductie van 30% (ca. 70 kiloTon per jaar) t.o.v. 2007;
- verwarmen en koelen van gebouwen gebeurt in 2030 CO₂ neutraal.

Monitoring klimaatdoelstelling

Er is nu voor het basisdocument 'de Energievisie' gebruik gemaakt van landelijke kentallen om een inschatting te maken van de uitgangssituatie (zie bijlage 5). Landelijke kentallen zullen echter steeds minder van toepassing zijn op de situatie binnen Zoetermeer naarmate het programma 'Duurzaam Zoetermeer' vordert en er meer en meer aan energiebesparing en duurzame energie is gedaan. Voorlopig zal de monitoring plaatsvinden aan de hand van de CO₂-emissie die wordt vermeden door de uitvoering van projecten.

Zoetermeer is ook samen met een aantal andere gemeenten in gesprek met de rijksoverheid en het CBS om meer gegevens over het lokale energiegebruik (per postcodegebied) beschikbaar te krijgen. Zodra deze beschikbaar zijn kan er jaarlijks een CO₂-monitor worden opgesteld voor Zoetermeer.

2.3 Gezond leefmilieu in Zoetermeer

Uit diverse wetenschappelijke onderzoeken is gebleken dat chronische blootstelling aan geluidhinder en/of luchtverontreiniging leidt tot chronische ziekteverschijnselen. Geluidhinder kan leiden tot stressgerelateerde ziekteverschijnselen zoals hart- en vaatziekten en luchtverontreiniging kan leiden tot longziekten. De risico's door blootstelling aan luchtverontreiniging en geluidhinder worden op grond van langlopende gezondheidsstudies steeds hoger ingeschat.

Zoetermeer had door zijn ruime opzet altijd een gezonder leefmilieu dan de oudere steden. Deze voorsprong is voor Zoetermeer als echte woonstad van essentieel belang voor de toekomstige waarde van de woonwijken. Door de verdere groei van de stad en de daarmee samenhangende mobiliteit beginnen nu spanningen te ontstaan tussen deze mobiliteitsgroei en een gezond leefmilieu. Langs de hoofdwegen neemt de geluidsbelasting zodanig toe dat binnen afzienbare tijd het niveau van ernstige geluidhinder bij woningen waarschijnlijk zal worden overschreden. Ook in de wijken neemt de geluidsbelasting door het verkeer toe. De term 'rustige woonwijk' geldt helaas al niet meer voor elke wijk in Zoetermeer.

Voor Zoetermeer willen we een gezond leefmilieu waarborgen. In het kader van 'Duurzaam Zoetermeer' zal er daarom worden gestart met een actief beleid gericht op geluid en luchtkwaliteit. Hiermee anticiperen we ook op de Europese richtlijn voor omgevingslawaai waar Zoetermeer op termijn aan zal moeten voldoen. Bedrijven spelen in deze problematiek nauwelijks een rol van betekenis. Het gemeentelijk beleid richt zich hoofdzakelijk op het verkeer. De normen voor de luchtkwaliteit worden in Europees verband bepaald. Voor geluid gebeurt dit landelijk echter met een toenemende lokale beleidsvrijheid. Dit beleid zal voor een belangrijk deel gezamenlijk in Haaglandenverband worden uitgevoerd. Voor de verbetering van de luchtkwaliteit heeft het Rijk € 5 miljoen euro aan de Haaglandengemeenten (waarvan de helft voor Den Haag) beschikbaar gesteld.

Doelstellingen voor een gezond leefmilieu in het kader van duurzaam Zoetermeer zijn:

- 2010: geen ernstige geluidhinder langs de hoofdwegen (< 65 dB(A)), rustige woonwijken (< 55 dB(A)) en de luchtkwaliteit voldoet aan de EU-norm;
- 2018: geen ernstige geluidhinder langs de hoofdwegen (< 65 dB(A)), rustige woonwijken (< 55 dB(A)) en de luchtkwaliteit 10% beter dan de EU norm;
- 2030: geen ernstige geluidhinder langs de hoofdwegen (< 65 dB(A)), rustige woonwijken (< 55 dB(A)) en de luchtkwaliteit 20% beter dan de EU norm.

Deze doelstellingen zijn het vertrekpunt voor het verder uit te werken gemeentelijk beleid voor geluid en luchtkwaliteit en voor de Stadsvisie 2030. Duidelijk is in ieder geval dat de einddoelstelling voor 2030 alleen haalbaar is als het rijk ook maatregelen neemt. In de eerder genoemde brief van de milieuwethouders uit 100.000+ gemeenten aan de minister zijn deze genoemd.

Gevraagde maatregelen op rijksniveau (uit de brief van de milieuwethouders van 100.000+ gemeenten)

- Investeren in regionale OV-vervoernetwerken
Mobiliteit, en dan met name automobilititeit is een van de belangrijkste veroorzakers van de klimaat- en luchtproblemen. Goede, efficiënte regionale openbaarvervoer netwerken kunnen in gebieden en steden waar grote dichtheden van wonen en werken voorkomen, een belangrijke bijdrage leveren aan het verschuiven van automobilititeit naar openbaar vervoer. Wij verzoeken u dan ook met klem om samen met uw collega van Verkeer en Waterstaat, binnen de investeringen voor mobiliteit en infrastructuur extra in te zetten op hoogwaardige regionale OV-verbindingen.
- Roetfilters verplicht stellen
Een simpele, effectieve maatregel om snel iets aan de lokale luchtverontreiniging te doen, is het verplicht stellen van roetfilters op alle (vracht)auto's die nog niet voldoen aan de nieuwste Europese richtlijnen. Wij verzoeken u een duidelijk signaal te geven dat alleen met redelijk schone auto's in Nederland wordt gereden.
- Continuïteit in de belasting op aardgas als motorbrandstof
Veel overheden willen het eigen wagenpark en/of het openbaar vervoer laten rijden op aardgas. Milieuwethouders van 100.000+ gemeenten hebben daarom ook in de vorige kabinetsperiode al aandacht gevraagd voor meer continuïteit in de belasting op aardgas als transportbrandstof.

Op de korte termijn zijn behalve de roetfilters ook rijksmaatregelen voor aardgas zeer gewenst. In Zoetermeer wordt in 2007 een vulpunt geopend en het eigenwagenpark en het OV schakelen geleidelijk over op deze brandstof.

Monitoring doelstelling gezond leefmilieu

De luchtkwaliteit wordt al jaarlijks voor heel Zoetermeer in kaart gebracht. De geluidshinder tot nu nog toe alleen per locatie bijvoorbeeld voor een bestemmingsplanprocedure of voor een reconstructie of de aanleg van een nieuwe weg.

Voortaan zal jaarlijks zowel de luchtkwaliteit als de geluidsbelasting voor heel Zoetermeer in kaart worden gebracht. De rijksoverheid heeft de afgelopen jaren vele aanpassingen doorgevoerd aan de wijze waarop de luchtkwaliteit moet worden berekend of gemeten. Mede daardoor verschilt per jaar het aantal knelpunten. In onze monitoring zullen we ook nadrukkelijk aandacht geven aan de daadwerkelijke ontwikkeling van de luchtkwaliteit door de jaren heen. In bijlage 7 is het plan aanpak opgenomen voor het opzetten van het nieuwe beleid voor geluid en luchtkwaliteit. Als voorbereiding hierop wordt nu het verkeersmodel geactualiseerd.

2.4 Natuurrijk Zoetermeer

Leven in een gebied met veel groen maakt mensen gezonder en gelukkiger. Volgens Britse onderzoekers is dat effect sterker naarmate er meer verschillende soorten planten op een plek voorkomen. Patiënten die bomen zien door het raam van hun ziekenhuiskamer herstellen sneller van een operatie dan patiënten die de hele dag tegen een blinde muur moeten aankijken, toonde Robert Ulrich in 1984 aan. Zijn artikel in Science staat nu bekend als een eye-opener voor de wetenschap. Zoetermeer heeft een traditie op het gebied van natuurontwikkeling in de stad. Er is door de grote verscheidenheid in biotopen een grote soortenrijkdom aan planten en dieren in de stad ontstaan. Om Zoetermeer heen is aan de zuidzijde veel van het groen en de openheid verdwenen. De Zuidvleugel van de Randstad slijbt langzaam maar zeker dicht met bebouwing. Het open landschap wordt steeds schaarser en daarmee waardevoller.

In 2030 is Zoetermeer een natuurrijk Zoetermeer. Een natuurrijk Zoetermeer is een Zoetermeer met voldoende groen van een goede kwaliteit en een hoge soortenrijkdom dat door mens en dier gewaardeerd wordt. Dit groen maakt een integraal onderdeel uit van de stedelijke infrastructuur en is hier ook onlosmakelijk mee verbonden. Het beleid in het Stadsnatuurplan gericht op natuur op stadsniveau, de stergebieden en de verbindingzones langs linten en infrastructuur blijft het uitgangspunt ook in de komende 10 jaar. De Kanskaart voor Recreatiegebieden sluit hierop aan. Daarnaast moet het groen en het open landschap aan de west- en noordzijde van Zoetermeer behouden blijven. Zoetermeer zet zich in voor een hogere status van het gebied Wijk en Wouden. Het streven is een nationaal park. Het Bentwoud, de Nieuwe Driemanspolder en de Rottezooij zijn in 2030 allemaal gerealiseerd.

Doelstellingen voor een natuurrijk Zoetermeer in het kader van duurzaam Zoetermeer zijn voor alle drie de ijkmomenten:

2010/2018/2030:

- behoud en waar mogelijk vergroting van de biodiversiteit (meer en rijkere natuur);
- minimaal 75% van de inwoners ervaart natuur in de stad;
- oprichting nationaal park 'Wijk en Wouden' (vanaf 2015).

De eerste twee doelstellingen hebben we zelf in de hand. De visie is al in het Stadsnatuurplan vastgesteld. Alle belangrijke groengebieden, de verbindingen en de gewenste ontwikkelingen zijn in kaart gebracht.

Voor de derde doelstelling zullen het Rijk, de provincie en buurgemeenten zich sterk moeten maken maar ook de agrarische en toeristische sector, natuur- en milieuorganisaties.

Monitoring doelstelling natuurlijk Zoetermeer

Monitoring van de voortgang op dit thema zal als volgt plaatsvinden.

De natuurorganisaties van Zoetermeer maken al elke 5 jaar een natuurinventarisatie in de natuurkernen (stergebieden) van de grote parken. Op andere locaties vinden er ad hoc ook inventarisaties plaats. Alle inventarisaties worden voortaan opgenomen in een natuurdatabank. De databank geeft een overzicht van de verschillende soorten die in Zoetermeer aanwezig zijn. Een toename van de biodiversiteit in Zoetermeer kan aan de hand van de database bepaald worden.

We willen ook in de toekomst weten in hoeverre de inwoners natuur ervaren en waarderen. Dit onderzoek blijft plaatsvinden via de omnibusenquête.

2.5 Duurzaam inkopen door de gemeente Zoetermeer

Een beter milieu begint bij jezelf. Een oude slogan van het ministerie van VROM die nog steeds van toepassing is. Als we een klimaatneutraal Zoetermeer willen, een gezond leefmilieu en een hoge biodiversiteit dan kunnen en moeten we als gemeente het goede voorbeeld geven. Eén van de mogelijkheden om hier invulling aan te geven is het eigen inkoopproces. De laatste jaren is de kwaliteit van beschikbare duurzamere producten en diensten sterk verbeterd. Voor bijna alle producten en diensten is tegenwoordig een kwaliteitsrijke variant voorhanden waarbij de sociale- en milieuaspecten in orde zijn. In sommige gevallen kan de aanschafprijs hoger zijn, maar vaak is sprake van kostenbesparingen tijdens het gebruik van het product of de dienst.

Het streven van het Rijk is om in 2010 100% duurzaam inkopen te hebben gerealiseerd en lokale overheden wordt gevraagd te streven naar 50% duurzaam inkopen in 2010.

De gemeente Zoetermeer heeft samen met een aantal andere grotere gemeenten via de brief "milieu-ambities 100.000+ gemeentes" (27 maart 2007) aan de Minister van VROM laten weten een stap verder te willen gaan en te streven naar 100% duurzaam inkopen in 2010, in samenhang met andere milieuambities. SenterNovem voert het Rijksbeleid uit met een programma Duurzaam Inkopen en ondersteunt de partijen met het beschikbaar stellen van instrumenten. Bij de beoordeling van de duurzaamheid van in te kopen producten, diensten of werken gaat de gemeente deze instrumenten van SenterNovem als leidraad gebruiken. Duurzaam inkopen betekent voor de gemeente Zoetermeer dat milieu- en sociale criteria zwaarwegend meetellen bij de inkoop van producten, diensten of werken.

Monitoring van de doelstelling duurzaam inkopen

De resultaten van de inspanningen van de gemeente Zoetermeer op het gebied van duurzaam inkopen worden eens per jaar gemonitord. Het gaat om de producten, diensten en werken waarvoor binnen de gemeente criteria zijn vastgesteld. Met prestatie-indicatoren wordt gemeten of er daadwerkelijk sprake is geweest van duurzame inkoop bij de aankopen van het afgelopen jaar, of dat er steekhoudende argumenten zijn geweest om dit niet te doen. Prestatie-indicatoren kunnen betrekking hebben op verschillende fasen in het inkoopproces, zoals het opstellen van de specificaties, de gunningscriteria en het feitelijke contract. Ook kunnen procesmatige aspecten worden gemeten, zoals het draagvlak of communicatie met de leverancier.

2.6 Een innovatief Zoetermeer

Zoetermeer wil ruimte geven aan duurzame innovaties. Dit is om meerdere redenen belangrijk:

- het testen van nieuwe ontwikkelingen. De meeste ontwikkelingen zijn niet direct geschikt voor de markt. Toepassing op kleine schaal is nodig om de kinderziektes eruit te halen;
- nieuwe ontwikkelingen moeten zichtbaar worden. Voor de meeste mensen en ondernemers geldt dat ze pas aan de slag gaan met iets “nieuws” als het ergens anders al werkt;
- duurzame innovaties leiden tot publiciteit. Dit is belangrijk voor de innovaties maar ook voor het programma. ‘Duurzaam Zoetermeer’ wordt zo zichtbaar en krijgt meer draagvlak.

Innovatieve maatregelen leiden niet direct tot grote milieuwinst. Vaak gaat het om toepassing op kleine schaal. Indien de innovatie succesvol is komt de grote milieuwinst na opschaling en voor een groot deel op andere plaatsen. Om deze reden zijn innovatieve projecten apart opgenomen en niet onder de drie hoofdthema's.

In het programma ‘Duurzaam Zoetermeer’ wordt op de volgende innovaties ingezet:

- kleine windturbines in de gebouwde omgeving;
- introductie van de micro wkk (hrc ketel);
- zeer energiezuinige bouwconcepten (bijv. passief huisconcept);
- gemeentelijk duurzaam energiebedrijf (bijv. opstellen windturbines en collectieve voorzieningen voor warmte/koudeopslag);
- toepassing van domotica voor energiebesparing;
- grootschalig regionaal netwerk voor warmte.

Gemeentelijk duurzaam energiebedrijf

In het voorjaarsdebat 2007 heeft de gemeenteraad twee moties aangenomen met een oproep voor een gemeentelijk duurzaam energiebedrijf. Dit zou voor Nederland een unieke actie zijn. Zo'n bedrijf biedt mogelijkheden om initiatieven te realiseren op het gebied van windenergie, warmte koudeopslag, zonne-energie, etc. Burgers en ondernemers zouden met aandelen kunnen participeren in het bedrijf. Het bedrijf kan fungeren als een revolving fund. Met de 'opbrengsten' van windturbines of terugbetalingen van investeringen in warmte/koude opslag kunnen weer volgende projecten worden ontwikkeld. In het kader van Duurzaam Zoetermeer zal met een haalbaarheidsonderzoek en een marktonderzoek worden verkend hoe een dergelijk bedrijf kan worden gerealiseerd.

Monitoring doelstelling een innovatief Zoetermeer

Monitoring van een innovatief Zoetermeer vindt plaats door jaarlijks te rapporteren over het aantal innovatieve projecten en de effectiviteit van de innovaties. Met name het laatste aspect is van groot belang om innovaties ook daadwerkelijk op grotere schaal te kunnen toepassen. Bij innovatie gaat het om nieuwe veelbelovende concepten die zich in de praktijk of op grotere schaal nog moeten bewijzen. Er moet dus rekening mee worden gehouden dat concepten uiteindelijk niet (helemaal) het gewenste resultaat kunnen opleveren ondanks de zorgvuldige selectie vooraf.

Strategie: Samen bedenken we een duurzaam Zoetermeer

3

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk Strategie beschrijven we op welke wijze gewerkt wordt aan een duurzaam Zoetermeer. Het programma 'Duurzaam Zoetermeer' is er één van een lange adem. De horizon van het programma is gezet op 2030 en dat is ver weg. Een deel van het programma is dan ook buiten zicht en zal pas concreet gemaakt worden na de start van het programma.

Tegelijkertijd is de periode tot 2030 ook een relatief korte periode. Grootschalige ingrepen, zoals de aanleg of aanpassing van (energie-) netwerken en de herstructurering van woonwijken vragen veel tijd.

Gezien de lange looptijd van het programma is het belangrijk dat iedereen, de gemeente en andere partijen actief bij het programma betrokken blijven.

Bij het beschrijven van de strategie gaan we in op de volgende zaken:

- Sporen en doelgroepen. De gemeente kan en wil de gemeente niet alleen duurzaam maken. Wij hebben daarom gekozen voor een aanpak volgens vier sporen. De belangrijkste doelgroepen en de gemeente zelf zijn hierin ondergebracht;
- Kansen. We geven een beknopt overzicht van belangrijke ontwikkeling (zowel op beleidsniveau als projectniveau) die de komende jaren in Zoetermeer gaan spelen. Gekeken wordt welke kansen deze ontwikkelingen bieden voor een duurzame ontwikkeling van de gemeente;
- De tools. Zonder hulpmiddelen en zonder geld is het programma niet te volbrengen. We beschrijven welke de gemeente in wil zetten;
- Voortgang (planning en control). Monitoring van de voortgang, bijstelling van doelen en vernieuwing van het programma zijn essentieel. In dit deel beschrijven we hoe de voortgang en continuïteit van het programma gewaarborgd worden.

Om het werken aan een duurzaam Zoetermeer vol te houden zijn de volgende randvoorwaarden van belang:

- het programma moet zichtbaar zijn. Dit betekent allereerst dat het programma letterlijk zichtbaar is. Van tijd tot tijd moeten projecten uitgevoerd worden die in het oog springen. Zichtbaar betekent ook meetbaar. Het is belangrijk dat we na enkele jaren kunnen laten zien dat de doelstellingen dichterbij komen dan wel gerealiseerd zijn;
- het programma moet gedragen worden. Niet alleen de afdeling Stadsontwikkeling van de gemeente, maar ook andere afdelingen én externen (waaronder individuele burgers en ondernemers) zijn mede-eigenaar van het programma;
- er moeten een structuur en netwerk zijn die de tand des tijds kunnen doorstaan. Hiervoor is het belangrijk dat afspraken gemaakt worden over inhoud en proces en dat er gewerkt wordt aan verbetering van onderlinge relaties en overbrugging van cultuurverschillen.

3.2 Sporen/ doelgroepen

Bij de uitvoering van het programma wordt volgens vier sporen gewerkt.

Spoor 1: De gemeente als bedrijf of huishouden. De gemeentelijke organisatie functioneert als een huishouden of onderneming. Grondstoffen worden ingekocht, er is mobiliteit, huisvesting met bijbehorende schoonmaak, onderhoud en energiegebruik en er ontstaat afval. De gemeente Zoetermeer kan zelf bepalen hoe duurzaam haar eigen bedrijfsvoering is. Wij zijn daarvoor niet afhankelijk van derden. Dit spoor is belangrijk omdat hier op korte termijn resultaten geboekt kunnen worden en de gemeente hierdoor een voorbeeldfunctie kan vervullen naar andere groepen en individuen. De ambities bij dit spoor zijn bindend. In de duurzaamheidsparagraaf dient de gemeente haar milieu-inzet uit te werken.

Dit spoor is met name relevant voor de thema's duurzaam inkopen en klimaat-neutraal en in mindere mate het thema's gezond leefmilieu en natuurrijk.

Spoor 2: Gemeente als overheid. De gemeente functioneert vooral als overheid. Zoetermeer ontwikkelt beleid, initieert projecten, beoordeelt projecten van anderen en stelt randvoorwaarden voor ontwikkelingen. Daarnaast voert de gemeente ook projecten uit zoals de aanleg van wegen, riolering en groen en het onderhoud van de openbare ruimte.

Door middel van beleid geeft de gemeente aan waar haar prioriteiten liggen en welke ontwikkelingen wel en niet gewenst zijn. De Stadsvisie, de nota Mobiliteit, de Woonvisie, dit zijn allemaal documenten die naar de toekomst kijken. Het is belangrijk dat duurzaamheid daar een plek in krijgt. Daarnaast geeft de gemeente in haar beleid aan hoe wet- en regelgeving van andere overheden wordt doorvertaald. De gemeentelijke beleidsplannen (vooral die niet over milieu gaan) zijn kansen voor het opnemen van extra milieuambities.

Projecten bieden kansen voor een omschakeling naar een duurzame ontwikkeling. De renovatie van woningen, de herstructurering van bedrijventerreinen, het aanpassen van de wegenstructuur, het zijn allemaal kansen om een bijdrage te leveren aan een duurzaam Zoetermeer.

Dit spoor is belangrijk omdat er veel mogelijkheden voor duurzame ontwikkeling liggen. In de duurzaamheidsparagraaf die zowel voor projecten als voor beleid gebruikt wordt dient de gemeente de milieu-inzet te uit te werken.

Spoor 3: Ondernemers in Zoetermeer. Zoetermeer kent veel bedrijven, variërend van grote ondernemingen op de bedrijventerreinen tot kleine zelfstandigen. Gezamenlijk kunnen deze ondernemers een belangrijke bijdrage leveren aan het programma. Allereerst kan door aanpassing van de bedrijfsvoering, duurzame inkoop, duurzame gebouwen en mobiliteit een bijdrage geleverd worden aan het realiseren van de doelstellingen. Als tweede kan een aantal ondernemers door de aard van hun bedrijf een bijdrage leveren. Installatiebedrijven kunnen bijvoorbeeld ingezet worden bij projecten op het gebied van zonne-energie en de middenstand kan de aanschaf van “groene producten” bevorderen.

Dit spoor is belangrijk omdat ondernemers in Zoetermeer een grote bijdrage kunnen leveren aan het realiseren van de doelstelling. Het is wel belangrijk te constateren dat de invloed van de gemeente op het realiseren van projecten op dit spoor beperkt is. De gekozen strategie loopt voornamelijk via de Sociaal-Economische Agenda (SEA) en het netwerk van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Het SEA is een platform van ondernemers, instellingen en de gemeente Zoetermeer waarin afspraken worden gemaakt over sociaal-economische onderwerpen waar- onder duurzaamheid. Het MVO is een netwerk van ondernemers waar ook de gemeente in zijn rol als bedrijf/concern aan deelneemt.

Spoor 4: Inwoners van Zoetermeer. In onze gemeente wonen bijna 120.000 mensen. Elk individu in Zoetermeer kan een bijdrage leveren aan het realiseren van een duurzaam Zoetermeer. Voorbeelden zijn de aanschaf van spaarlampen, voor kleine verplaatsingen de fiets nemen maar ook het duurzaam laten renoveren van de woning (ook in eigen belang vanwege de verplichte energiecificering van huizen) en een “natuurvriendelijke” inrichting van de tuin.

Dit spoor is belangrijk omdat alle kleine bijdragen van individuen in Zoetermeer uiteindelijk een grote bijdrage kunnen leveren aan het realiseren van de doelstelling. Een andere belangrijke reden is dat de inwoners van Zoetermeer vaak ook betrokken zijn bij andere organisaties (als werknemer bij een bedrijf, als lid van een vereniging etc.). Als het lukt om de individuele burger erbij te betrekken zal dit positief doorwerken naar de andere sporen.

3.3 Kansrijke ontwikkelingen

In Zoetermeer gaan tussen nu en 2030 nog grote ontwikkelingen plaatsvinden. Ontwikkelingen die kansen bieden of een bedreiging vormen voor een duurzame ontwikkeling van de stad. Bedreigingen kunnen echter vaak met een andere invulling geneutraliseerd worden of zelfs nog tot een kans uitgroeien. Het is dus van groot belang bij de start van deze ontwikkelingen een helder kader vanuit duurzaam Zoetermeer mee te geven. Voorbeelden zijn:

- ontwikkeling locaties Bouwen aan Zoetermeer en Bleizo;
- Nieuwe Driemanspolder/Bentwoud/Rottezoom;
- renovatie/herstructurering bestaande woningbouw en bedrijventerreinen;
- nieuwe initiatieven van inwoners en ondernemers;

Randvoorwaarden bij de ontwikkelingen:

- vergaande energiebesparing en opwekking duurzame energie → minimale CO₂-emissie;
- verbetering van de gezondheidskwaliteit (lucht en geluid);
- benutten mogelijkheden voor ontwikkeling van de groen- en natuurwaarde.

In overeenkomsten met derden en bij de start van projecten zal er een duurzaamheidsparagraaf worden opgenomen. In deze paragraaf wordt bepaald hoe deze aandachtspunten worden verwerkt. Hiervoor kan weer gebruik worden gemaakt van de kansenkaarten (energie, groen/recreatiegebieden en lucht/geluid) die voor dit doel worden opgesteld.

3.4. Beleid

Om de doelstellingen van 'Duurzaam Zoetermeer' te kunnen realiseren moeten ze een vertaling krijgen in andere beleidsnota's zoals:

- de Stadsvisie;
- de Visie Openbare Ruimte en de Kanskaart recreatiegebieden;
- de Nota Duurzaam Bouwen (incl. energie-intensieve leisure);
- de Nota Geluidbeleid en luchtkwaliteit;
- Kanskaart Recreatiegebieden;
- de Energievisie;
- de Regionale Duurzaamheidsvisie;
- het Beleid Duurzaam Inkopen.

In het uitvoeringsprogramma (hoofdstuk 4) zijn acties opgenomen voor de doorvertaling.

3.5 De tools

Om inwoners en ondernemers te enthousiasmeren en duurzaam Zoetermeer in het gemeentelijk beleid te implementeren is een aantal instrumenten nodig. In deze paragraaf volgt een korte opsomming. In het uitvoeringsprogramma (hoofdstuk 4) zijn acties opgenomen voor de ontwikkeling van de volgende tools:

- **communicatiecampagne** met o.a. duurzaamheidspakketten voor inwoners en een gedragscampagne bij gemeenteambtenaren gericht op energiebesparing;
- vorming **koploperalliantie** met de corporaties, Rabobank, Siemens en Eneco voor gezamenlijke acties (zie ook paragraaf 3.6);
- **SEA-convenant** met menukaart voor duurzame acties voor ondernemers;
- **regelgeving** zoals bestemmingsplannen en vergunningen om een basisniveau m.b.t duurzame ontwikkeling te garanderen;
- invoeren **duurzaamheidsparagraaf** bij alle relevante gemeentelijke besluiten en projecten;
- **subsidies** van EU, rijk en provincie voor de gemeente en gemeentelijke subsidie voor inwoners;
- **platform milieuwethouders** 100.000+ gemeenten voor gezamenlijke acties en kennisuitwisseling;
- **week van de vooruitgang** voor publieksacties gericht op duurzame mobiliteit.

3.6 Communicatie

De communicatie over Duurzaam Zoetermeer volgt de sporenaanpak zoals beschreven in het programma. De communicatie richt zich dan ook op de volgende groepen doelgroepen:

- interne doelgroepen: spoor 1 en 2
- externe doelgroepen:
 - a. ondernemers: spoor 3
 - b. inwoners: spoor 4
 - c. andere overheden: alle sporen

Interne doelgroepen: spoor 1 en 2

Het is van groot belang dat alle interne doelgroepen op de hoogte zijn van Duurzaam Zoetermeer en de gevolgen van het project voor hun eigen projecten en beleidsontwikkelingen. Zij moeten de inhoud van het programma Duurzaam Zoetermeer kennen, ondersteunen en ook daadwerkelijk meenemen in hun eigen plannen. Het is daarom van groot belang dat de projectleider de interne doelgroepen weet te bereiken en in staat is draagvlak te creëren voor Duurzaam Zoetermeer. Dit gebeurt via een projectorganisatie. Te denken valt aan een startbijeenkomst waarin alle betrokkenen worden geïnformeerd en waarin zij ideeën kunnen uitwisselen. Ook kunnen een interne website en een interne nieuwsbrief worden ingezet.

Ondernemers: spoor 3

De communicatie naar ondernemers loopt voornamelijk via de Sociaal-Economische Agenda (SEA) en het netwerk van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Daarnaast kan de gemeente gebruik maken van de netwerken die de accountmanagers van het team Economie en Wonen al hebben met ondernemers (directe, persoonlijke aanpak) en de ondernemersnieuwsbrief van het team Economie.

Inwoners: spoor 4

De inwoners worden steeds geïnformeerd over de doelstellingen en resultaten van het programma Duurzaam Zoetermeer. Dit gebeurt via de algemene communicatiekanalen van de gemeente Zoetermeer (o.a. website, Zoetermeer Magazine, Stadsnieuws), maar ook via de digitale nieuwsbrief Duurzaam Zoetermeer. Om het draagvlak en de actiebereidheid van inwoners te vergroten wordt daarnaast een campagne "Duurzaam Zoetermeer" opgezet. Daarvoor wordt eerst een grondige situatieanalyse gemaakt. Daaruit kan bijvoorbeeld blijken dat Zoetermeeders weinig kennis hebben over duurzaamheid of het een nogal abstract begrip vinden waar ze zelf in de dagelijkse praktijk weinig mee denken te kunnen. Of misschien willen ze best hun steentje bijdragen aan een duurzaam Zoetermeer, maar weten ze niet hoe ze dat kunnen doen. Ook kan bijvoorbeeld blijken dat ze sceptisch zijn over het nut en de noodzaak van acties en over de rol van de gemeente. Wat kan de gemeente in haar

eentje nu bereiken? Als de situatie in kaart is gebracht, worden de doelgroepen van de campagne bepaald. Zoals gezegd zijn dit de inwoners van Zoetermeer, maar het is van belang te bekijken welke subgroepen er van belang zijn voor Duurzaam Zoetermeer (bijvoorbeeld gezinnen, ouderen, jongeren, werkenden etc.). Vervolgens is het essentieel te onderzoeken welke kenmerken deze onderscheiden groepen hebben als het gaat om zaken als draagvlak en toegankelijkheid. Als de doelgroepen helder zijn, worden vervolgens de communicatiedoelstellingen bepaald. De communicatiedoelstellingen moeten de beleidsdoelstellingen van Duurzaam Zoetermeer uiteraard ondersteunen en versterken. Hierbij moet worden opgemerkt dat de invloed die de gemeente heeft op besluiten die individuen nemen beperkt is.

Als de situatie, de doelgroepen en de communicatiedoelstellingen zijn geformuleerd, wordt de communicatiestrategie bepaald. Met een communicatiecampagne kunnen we bereiken dat het onderwerp duurzaamheid gaat leven bij de inwoners van Zoetermeer (agendering) en dat de inwoners weten wat de gemeente eraan doet om Zoetermeer duurzaam te houden en wat zij zelf kunnen doen (kennisvermeerdering). Zo konden de inwoners van Zoetermeer in de Week van de Vooruitgang gratis de DVD 'An inconvenient truth' van Al Gore ophalen. Een massamediale campagne alleen zal echter niet of nauwelijks leiden tot een houding- dan wel gedragsverandering. Daar is veel meer voor nodig: bijvoorbeeld het inschakelen van intermediairen of rolmodellen of aantrekkelijke acties, zoals de startpakketten met te winnen prijzen (zie punt C5 in het bijgevoegde actieprogramma). Afhankelijk van de doelgroep moet verder bepaald worden welke boodschappen moeten worden overgedragen. Wellicht moet er variatie worden aangebracht in de boodschap (meersporenaanpak). Ook wordt nagedacht over de vraag of de gemeente Zoetermeer zelf de zender van de boodschap is of dat het effectiever is om te kiezen voor een low profile intermediaire aanpak (misschien nemen bepaalde doelgroepen eerder iets aan van andere partijen dan de gemeente). Een voorbeeld daarvan is het voorstel om een aantal gezinnen in Zoetermeer Magazine te laten vertellen over hun ervaringen met duurzame acties (zie kader). Ook is de fasering van groot belang: het kan effectief zijn de campagne zo op te zetten dat er een sneeuwbaaleffect ontstaat. Eerst gaat dan een actieve groep inwoners aan de slag met maatregelen op het gebied van duurzaamheid, vervolgens haken steeds meer inwoners aan bij het initiatief. Deze zaken worden inclusief concrete middelen, creatieve aanpak en planning apart uitgewerkt in een campagneplan.

“Huishoudens voor een duurzaam Zoetermeer”.

Inwoners kunnen in Zoetermeer Magazine gedurende 2 jaar de ontwikkelingen volgen bij een aantal huishoudens die aan de slag gaan met bijvoorbeeld energiebesparing, een natuurvriendelijke tuin of duurzaam inkopen. Elke 2 maanden worden deze huishoudens benaderd voor een thema van het programma Duurzaam Zoetermeer. Zij krijgen dan een actiepakket met tips en informatie over het thema. Na 14 dagen worden ze geïnterviewd voor een artikel in het Zoetermeer Magazine. Naast de interviews wordt in het artikel ook achtergrondinformatie over het thema gegeven, de stand van zaken in Zoetermeer en het beleid van de gemeente. Ondernemers worden benaderd om mee te doen met advertenties voor kortingsacties. Hiermee streven we naar een sneeuwbaaleffect bij zowel inwoners als ondernemers in Zoetermeer.

Andere overheden: alle sporen

De gemeente Zoetermeer heeft hoge ambities en wil bij de 10 meest duurzame gemeenten in Nederland horen. Dit draagt bij aan het imago en de positionering van Zoetermeer. Er dient dan ook actief gezocht te worden naar mogelijkheden om het programma Duurzaam Zoetermeer onder de aandacht te brengen van andere overheden. Dit kan bijvoorbeeld door deel te nemen aan bijeenkomsten over duurzaamheid en via het actief zoeken van publiciteit in vakbladen voor overheden en duurzaamheid.

Algemeen

Om Duurzaam Zoetermeer herkenbaar en positief te positioneren, wordt er een speciale huisstijl ontwikkeld, die aansluit bij de huisstijl van de gemeente Zoetermeer. Deze huisstijl wordt gebruikt in alle communicatieuitingen die worden gedaan vanuit het project Duurzaam Zoetermeer.

3.7 Financiële middelen (welke kosten, welke dekking; zie ook bijlage 2)

Uitgaven

Klimaat/Energie

€ 850.000 (subsidies en reguliere dekking)

Gezond Leefmilieu/Mobiliteit

€ 350.000 (subsidies en reguliere dekking)

Natuur/Groen

€ 120.000 (Duurzaam Zoetermeer)

Duurzaam Inkopen

N.v.t.

Innovatie

€ 1.300.500 (Duurzaam Zoetermeer)

Strategie (o.a. subsidie, communicatie, DVD-actie, beleid)

€ 503.000 (Duurzaam Zoetermeer)

Financiering (zie ook bijlage 11)

Fonds Duurzaam Zoetermeer

- € 150.000,- uit Mip reserve;
- € 50.000,- potje van de raad;
- € 100.000,- voorstel voorjaarsdebat;
- € 480.000,- rijden op aardgas;
- € 1 miljoen euro motie voorjaarsdebat.

Verder

- € 135.000,- Rijkssubsidie voor klimaatbeleid (vervolgeregeling BANS);
- € 75.000,- jaarlijkse bijdrage voor het Energieagentschap;
- € 65.000,- voor 1 fte extra gedurende 4 jaar;
- subsidie van VROM aan Haaglanden (2,5 miljoen euro excl. de bijdrage voor Den Haag) voor verbetering van de luchtkwaliteit;
- Interreg subsidie van de Europese Commissie voor de aanleg van een koude/warmte netwerk aan de Willem Dreeslaan € 800.000,-.

Geen dekking voor de acties :

- Vervolgstappen voor een regionaal warmtenet;
- Wijk en Wouden;
- Pilot met km-heffing;
- Investering voor dimmen straatverlichting.

Voor deze kosten kan nog geen goede inschatting worden gemaakt.

Potentiële subsidiemogelijkheden Duurzaam Zoetermeer: Hieronder worden kort de verschillende subsidiemogelijkheden per hoofddoel van Duurzaam Zoetermeer beschreven. Onderstaand overzicht is niet uitputtend. De subsidiemogelijkheden kunnen beter onderzocht worden op het moment dat er een concreet project wordt uitgevoerd. Dan zal opnieuw onderzoek worden gedaan naar de subsidiemogelijkheden voor het betreffende project.

Klimaatneutraal

- De **Energie-investeringsaftrek (EIA)** is een fiscale regeling van de ministeries van Financiën en Economische Zaken. SenterNovem en de Belastingdienst voeren de EIA uit. De EIA is bedoeld voor ondernemers die willen investeren in energiebesparende technieken en de toepassing van duurzame energie in hun onderneming. Via een leaseconstructie kan de gemeente Zoetermeer ook gebruik maken van de EIA.
- De **Unieke Kansen Regeling (UKR)** van het ministerie van Economische Zaken ondersteunt energietransitie-experimenten die een bijdrage leveren aan de overgang naar een duurzame energiehuishouding in Nederland. In aanmerking voor een bijdrage komen samenwerkingsverbanden die geen rechtspersoonlijkheid bezitten en die bestaan uit ten minste één onderneming en één niet-onderneming.

Gezond Leefmilieu in Zoetermeer

- Het **subsidieprogramma CO₂-reductie Personenvervoer** van het ministerie van Verkeer en Waterstaat geeft financiële ondersteuning aan ondernemers en instellingen die projecten initiëren die een bijdrage leveren aan de beperking van de CO₂-uitstoot in het personenvervoer.
- Het **subsidieprogramma CO₂-reductie Goederenvervoer** geeft financiële ondersteuning aan ondernemers en instellingen die projecten initiëren die een bijdrage leveren aan de beperking van de CO₂-uitstoot in het goederenvervoer.
- Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat stelt op dit moment de **Subsidieprogramma Tankstations Alternatieve Brandstoffen** op. Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat wil vanaf dit najaar subsidie beschikbaar stellen voor de realisatie en exploitatie van tankstations voor alternatieve brandstoffen zoals aardgas, biogas en ethanol. Doel van het subsidieprogramma is een landelijk dekkend netwerk te realiseren van tankstations waar alternatieve brandstoffen voor iedereen verkrijgbaar zijn. In combinatie met de lokale en provinciale initiatieven op dit gebied is een landelijk netwerk haalbaar voor 2010.
- **LIFE+** is het nieuwe EU-subsidieprogramma voor de ontwikkeling en uitvoering van het Europese natuur- en milieubeleid en ondersteunt in het bijzonder de uitvoering van het 6e Milieuactieprogramma (MAP), waaronder de thematische strategieën (klimaatverandering, milieu en gezondheid en kwaliteit van leven, natuurlijke hulpbronnen en afvalstoffen).
- **Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai** van het ministerie van VROM ten behoeve van de geluidssanering van weg- en railverkeerslawaaai. Een dergelijke regeling is er ook voor industrielawaaai.

Natuurrijk Zoetermeer

- De **Subsidieregeling Landelijk Gebied** wordt uitgevoerd door de provincie Zuid-Holland en richt zich op de ontwikkeling van het landelijk gebied (buiten de bebouwde kom) op de thema's natuur, recreatie, landbouw en landschap.
- Doel van de **Subsidieregeling groene ruimte Zuid-Holland (GRZH)** is het stimuleren van concrete maatregelen voor zowel een duurzame inrichting van de groene ruimte als voor de ontwikkeling en het beheer ervan.
- Onder het **Europees Fonds voor de Regionale Ontwikkeling** kunnen subsidies worden ingediend onder de doelstelling 'verruiming en verbetering van de gebruikswaarde groen om de stad'.

3.8 Voortgang (planning en controle)

Jaarlijks wordt het uitvoeringsprogramma 'Duurzaam Zoetermeer' geactualiseerd en gemonitord. Deze actualisatie en monitoring wordt geïntegreerd in de planning en controlcyclus van de gemeente. Oftewel de monitoring wordt opgenomen in de programmaverantwoording en de actualisatie van het programma in de program-mabegroting. Aan het eind van elke raadsperiode (2010, 2014, 2018, 2022 en 2026) wordt het hele programma 'Duurzaam Zoetermeer' geëvalueerd en waar nodig bijgesteld.

De monitoring vindt plaats op de indicatoren uit hoofdstuk 2:

- CO₂ reductie;
- Gezond leefmilieu (geluidsbelasting en luchtkwaliteit);
- Biodiversiteit (soortenrijkdom in de groene gebieden van Zoetermeer);
- Duurzaam Inkopen.

**Uitvoeringprogramma:
Samen realiseren we een duurzaam Zoetermeer**

4

Inleiding

In dit hoofdstuk geven we een overzicht van de acties die vallen onder het programma 'Duurzaam Zoetermeer'. We volstaan hier met een beknopt overzicht. In bijlage 4 is voor bijna alle acties ook een actieformulier opgesteld met een nadere uitwerking.

- Thema/ titel actie (thema is hoofdkop, daaronder worden acties opgenomen, in dezelfde kolom);
- Resultaat;
- Trekker;
- Capaciteit/Financiën (vetgedrukt wordt gedekt uit Duurzaam Zoetermeer, rest uit overige middelen);
- Dekking.

Uitvoeringsprogramma Duurzaam Zoetermeer

Actie nr.	Thema/titel actie	Resultaat	Trekker	Capaciteit/ Financiën	Dekking
1. Klimaat/energie					
K1	Aansluiting kantoren/ bedrijven op warmte/ koudeopslag	<ul style="list-style-type: none"> - de gemeente investeert in bronnen voor warmte/koude opslag - alle kantoren en bedrijfsgebouwen aan de Willem Dreeslaan maken gebruik van warmte/koude opslag 	Stadsontwikkeling i.s.m. Stadsbeheer, PMV en marktpartijen.	€ 800.000 0,5 fte	Europese subsidie voor de investering en regulier personeelsbudget
K2	Plaatsing grote windturbines	<ul style="list-style-type: none"> - plaatsing van 3 grote windturbines op Lansinghage - nader onderzoek inpassing 3 grote windturbines langs de HSL en indien mogelijk ook plaatsing elders. 	Energieagentschap ism ontwikkelaars	€ 17.000 (begeleidingskosten)	Vaste gemeentelijke bijdrage energieagentschap en subsidie van het Rijk aan de gemeente
K3	Regionaal warmtenet	<ul style="list-style-type: none"> - uitvoeren haalbaarheidsonderzoek en afh. van resultaat: opstellen businesscase - besluitvorming over warmte tenzij-principe bij renovatie en nieuwbouw - besluitvorming over deelname aan een warmtebedrijf 	Haaglanden en intern Stadsontwikkeling	Bijdrage van € 10.000 voor verkennend onderzoek € 100.000,- voor eerste haalbaarheidsonderzoek	regulier budget Geen dekking
K4	Energiebesparing en opwekking duurzame energie bij locaties Bouwen aan Zoetermeer	<ul style="list-style-type: none"> - bij elke overeenkomst met marktpartijen wordt een duurzaamheidsparagraaf opgenomen met een energiedoelstelling - per lokatie wordt bij de ontwikkeling een energievisie opgesteld waarin wordt uitgewerkt hoe de doelstelling vanuit Duurzaam Zoetermeer wordt gehaald 	Stadsontwikkeling i.s.m. PMV	0.5 fte	Regulier personeelsbudget
K5	Uitvoeren energiescans bij kantoren, winkels en bedrijven	<ul style="list-style-type: none"> - in het kader van de SEA worden afspraken met ondernemers gemaakt - 75% korting voor een energiescan - alle maatregelen met een TVT van < 5 jaar worden uitgevoerd 	Stadsontwikkeling/SEA Energieagentschap	€ 24.600	Vaste gemeentelijke bijdrage energieagentschap en subsidie van het Rijk aan de gemeente
K6	Stimuleren energiebesparing bestaande bouw	<ul style="list-style-type: none"> - plan van aanpak bij corporaties - samenwerking met marktpartijen (n.a.v. hun actieplan meer met minder) gericht op particuliere huisbezitters - energieloket voor inwoners 	Haaglanden/ Energieagentschap	€ 15.000	Vaste gemeentelijke bijdrage energieagentschap en subsidie van het Rijk aan de gemeente
2. Gezond leefmilieu/mobiliteit					
G1	Rijden op aardgas	<ul style="list-style-type: none"> - realisatie van een aardgasvulpunt - omschakeling van het gemeentelijk wagenpark - stimuleren ondernemers en inwoners - openbaar vervoer op aardgas 	Energieagentschap Stadsontwikkeling	Kosten campagne onderdeel actie C5 en C6 Kosten investeringen gedekt door subsidies	Duurzaam Zoetermeer en subsidie van VROM t.b.v. verbetering luchtkwaliteit aan Haaglanden
G2	Geluidsreducerende en luchtkwaliteit verbeterende maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> - plaatsing van geluidsschermen bij de Oostweg en de Afrikaweg - onderzoek milieuzonering - toepassen stil asfalt - overig deel programma n.a.v. nota geluid 	Stadsbeheer en Stadsontwikkeling	Kosten pas aan de orde in het kader van separate besluitvorming 0,5 fte advisering en monitoring	Nota mobiliteit/ onderhoudsbudget. Regulier personeelsbudget
G3	Stimuleren roetfilters	<ul style="list-style-type: none"> - afspraken met ondernemers over de toepassing - onderdeel van campagne voor actiepakket inwoners 	Stadsontwikkeling	Alleen uren inhk SEA	Zie B8.
G4	Week van de vooruitgang	<ul style="list-style-type: none"> - jaarlijkse campagne voor duurzame mobiliteit met o.a. acties voor scholen, een duurzame vervoermarkt en een autoloosloop op de autovrije zondag 	Stadsontwikkeling	€ 15.000	Apart budget t.b.v. week van de vooruitgang
G5	Overige acties uit regionaal programma verbetering luchtkwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> - duurzame concessieverlening OV - experiment met cargotram - milieuzonering (vracht)verkeer - verbetering OV-netwerk - invoering DRIS (info systeem bij 300 haltes) - snelheidsverlaging en trajectcontrole op A12 - promotiecampagne OV en fiets - versneld realiseren ontbrekende schakels fietsnetwerk 	Haaglanden/ Stadsontwikkeling	Kosten pas aan de orde in het kader van separate besluitvorming	€ 2,5 miljoen in de eerste tranche Rijkssubsidie luchtkwaliteit Mobiliteitsbudgetten Haaglanden en het Rijk

3. Natuur/groen					
N1	Stadsvogels	<ul style="list-style-type: none"> - besdragende struiken in openbaar groen - stimuleren vegetatiedaken/gevelbegroeiing - stimuleren nestgelegenheden - publiciteitscampagne voor inwoners - permanente wand voor oeverzwaluwen 	Stadsbeheer, projectb. O'heem, Vestia, Bouwfonds, Vogelwerkgroep De Goede woning,	€ 20.000 t.b.v. campagne € 60.000 t.b.v. maatregelen	Duurzaam Zoetermeer Duurzaam Zoetermeer Europese subsidie
N2	Verkiezing natuurvriende-lijkste tuin	<ul style="list-style-type: none"> - tweejaarlijkse verkiezing door jury - prijs en publiciteit 	Stadsbeheer	€ 15000 (€ 5.000 per jaar 2008/2010/2012)	Duurzaam Zoetermeer
N3	Stadsboerderij O'heem	<ul style="list-style-type: none"> - inheemse planten- en diersoorten in en om de boerderij - energieneutraal en mogelijk zelfs energieproducerend - educatie over duurzaam zoetermeer (natuur, klimaat en een gezond leefmilieu) - een locatie voor de natuur- en milieuorganisaties 	Stadsbeheer	Kosten realisatie € 25.000 bijdrage voor extra energiemaatregelen	Specifiek budget voor stadsboerderij en sponsoring Duurzaam Zoetermeer
4. Duurzaam inkopen					
D1	Inkoop groene stroom	<ul style="list-style-type: none"> - 100% groene stroom voor alle gemeentelijke gebouwen en installaties - samenwerking met omliggende gemeenten bij de inkoop 	Inkoop en aanbesteding Energieagentschap	€ 5.000 (extra begeleidingskosten)	Vaste gemeentelijke bijdrage energieagentschap en subsidie van het Rijk aan de gemeente
D2	Overige sectoren	Bijv.: <ul style="list-style-type: none"> - nieuwbouw en renovatie gemeentelijke gebouwen en installaties - overige sectoren in de grond- weg en waterbouw - vervoer (zoveel mogelijk voertuigen met A of B label en op aardgas - kantoorartikelen 	Budgethouders	Binnen inkoopbudgetten	n.v.t.
5. Innovatieve projecten					
I1	Klimaatneutrale nieuwbouw	<ul style="list-style-type: none"> - Denemarkenlaan en Paltheleen - Bleizo - eigen gebouwen en installaties (stadsboerderij en museum) - lokaties in O'heem 	Stadsontwikkeling ism PMV en Stadsbeheer Projectbureau O'heem	€ 100.000 bijdragen voor meerkosten 0,2 fte voor O'heem andere dekking	Duurzaam Zoetermeer Fonds volkshuisvesting
I2	Pilot met kilometerheffing	<ul style="list-style-type: none"> - aanmelden bij het rijk - uitvoering pilot ism Haaglanden 	Stadsontwikkeling	Pas aan de orde bij separate besluitvorming	Geen dekking
I3	Domoticahuis	<ul style="list-style-type: none"> - tijdelijke plaatsing van een 'smarhome' met toepassingen gericht op CO₂ reductie 	Stadsontwikkeling met projectbureau O'heem en het Energieagentschap	€ 100.000	Bijdrage van ondernemers en € 12.500 vanuit Duurzaam Zoetermeer
I4	Gemeentelijk duurzaam energiebedrijf	<ul style="list-style-type: none"> - plaatsing/participatie in windturbine(s) - plaatsing mini windturbines - collectieve voorzieningen wko/geothermie warmtebedrijf, marktonderzoek, haalbaarheidsonderzoek, businesscase, etc. 	PCI Ceres van Vestia Stadsbeheer en ondernemers PMV	€ 2 miljoen in participatie windturbine € 90.000 voor plaatsing kleine windturbines 60.000 € marktonderzoek, haalbaarheidsonderzoek, etc. 0,3 fte	1 miljoen van Duurzaam Zoetermeer rest lenen Duurzaam Zoetermeer Duurzaam Zoetermeer
I5	Introductie micro wkk (HRE)	<ul style="list-style-type: none"> - aanbieden locaties voor de laatste testfase - bijdrage voor de eerste 10 ketels bij particulieren 	V&A/Stadsbeheer	€ 13.000	Duurzaam Zoetermeer
I6	Dimmen van de openbare verlichting	<ul style="list-style-type: none"> - haalbaarheidsonderzoek - toepassing van dimmaatregelen met een energiebesparing van 50% 	Stadsbeheer	€ 25.000 onderzoek € 250.000	Duurzaam Zoetermeer Geen dekking voor investering
I7	Nationaal park Wijk en Wouden	<ul style="list-style-type: none"> - conferentie met alle betrokkenen over kansen van een nationaal park 	Stadsontwikkeling (ism Adriaan Geuse)	€ 20.000	Geen dekking

6. Communicatie/educatie					
C1	Natuur- en milieueducatie	<ul style="list-style-type: none"> - stadsboerderijen - wijktuinen - primair onderwijs 	Stadsbeheer	Regulier	Regulier budget
C2	Duurzame stad van de toekomst	<ul style="list-style-type: none"> - jaarlijkse organisatie van een prijsvraag bij het voortgezet onderwijs 	Stadsbeheer	€ 10.000,- 1 ^o jaar € 4000,- jaarlijks	Duurzaam Zoetermeer
C3	Internationale scholenuitwisseling	<ul style="list-style-type: none"> - uitwisselingen tussen scholen in Tsjechië, Slowakije en Zoetermeer over het thema duurzaamheid 	Stadsbeheer	€ 2.000 jaarlijks	Duurzaam Zoetermeer
C4	Communicatieplan duurzaam Zoetermeer	<ul style="list-style-type: none"> - maandelijks nieuwsbrief - site - persberichten - verspreiding DVD Al Gore - campagne richting inwoners in Zoetermeermagazine met o.a. voorbeeldhuishoudens - publiciteit rond acties van ondernemers - gedragscampagne op het Stadhuis t.b.v. energiebesparing 	Communicatie	0,25 fte € 30.000 voor DVD € 30.000 voor de rest	Regulier personeelsbudget Duurzaam Zoetermeer Duurzaam Zoetermeer
C5	Actiepakketten voor inwoners en ondernemers	<ul style="list-style-type: none"> - lijst met acties en persoonlijke doelen voor inwoners die zich willen aansluiten bij de campagne Duurzaam Zoetermeer - kortingsacties door ondernemers - minimaal 500 huishoudens 	Stadsontwikkeling	0,25 fte € 50.000	Duurzaam Zoetermeer
C6	Stimuleren (subsidie) duurzame maatregelen bij inwoners	<ul style="list-style-type: none"> - 10 zonneboilers - 10 warmtepompen, - 10 kleine windturbines, - 10 vegetatiedaken 	Stadsontwikkeling ism Belastingen	€ 100.000,-	Duurzaam Zoetermeer
C7	Vormen koploperalliantie	<ul style="list-style-type: none"> - vorming alliantie tussen de drie woningcorporaties, Siemens, Eneco, Rabobank en de gemeente Zoetermeer (en Delft) - uitvoering gezamenlijke (innovatieve) projecten (bijv. ihkv PEGO) - actieplan voor de bestaande woningen in Zoetermeer 	SO Energieagentschap	0,1 fte € 5000,-	Regulier personeelbudget Duurzaam Zoetermeer
7. Beleidsinstrumenten					
B1	Nota geluidbeleid en luchtkwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> - jaarlijks geactualiseerde digitale geluidsniveaukaart met het geluidsniveau per woning - opstellen geluidbeleid met plan van aanpak voor geluidreducerende maatregelen 	Stadsontwikkeling	1 fte € 80.000,- voor opstellen beleid en verbeteren monitoring	Regulier personelsbudget Duurzaam Zoetermeer
B2	Energievisie	<ul style="list-style-type: none"> - inzicht in energiebesparings- en duurzame energiemogelijkheden - scenario's voor een vergaande duurzame energievoorziening - op de kansenkaart wordt per buurt/sector verschillende opties voor de jaren 2010, 2020 en 2030 berekend. - energievisies per project. 	Stadsontwikkeling	€ 15.000 € 50.000	Duurzaam Zoetermeer Duurzaam Zoetermeer
B3	Nota duurzaam bouwen	<ul style="list-style-type: none"> - beleid t.b.v. uitgifte grond en overeenkomsten met derden - vaststellen randvoorwaarden energiebesparing en duurzame energie t.b.v. energie-intensieve leisure 		350 uur eenmalig € 1000,- kosten vormgeving en drukwerk	Regulier personeels budget Regulier budget
B4	Nota Duurzaam Inkopen	<ul style="list-style-type: none"> - weergave huidige stand van zaken qua duurzaam inkopen - aanpak om te komen tot 100% duurzaam inkopen. Te beginnen met klimaatneutraal maken van gemeentelijke gebouwen en installaties, inkoop energie, vervoer en kantoorartikelen - minimaal 50% en streven 100% duurzaam inkopen vanaf 2011, uiterlijk 2020. - opzet monitoring 	Inkoop en aanbesteding ism Stadsontwikkeling	€ 12.000 voor de beleidsontwikkeling	Duurzaam Zoetermeer
B5	Duurzaamheidsparagraaf	<ul style="list-style-type: none"> - implementatie doelen en maatregelen in overeenkomsten, bestemmingsplannen, projectopdrachten en bestekken/pve - gebiedsgerichte uitwerking van duurzaam zoetermeer t.b.v. projectniveau 	Elke afdeling	€ 20.000 voor de ontwikkeling 0,25 fte voor begeleiding uitvoering	Duurzaam Zoetermeer Duurzaam Zoetermeer

B6	Stadsvisie	- integratie doelstellingen 'Dduurzaam Zoetermeer' in de Stadsvisie	Stadsontwikkeling en S&P	150 uur eenmalig	Regulier personeelsbudget
B7	Regionale duurzaamheidsvisie		Haaglanden/ Stadsontwikkeling	50 uur eenmalig	Regulier personeelsbudget
B8	Duurzaam ondernemen/SEA	- convenant over deelname aan actiepakket voor ondernemers	Stadsontwikkeling/ SEA	100 uur	Regulier personeelsbudget
8. Voortgang					
V1	Ontwikkeling van het programma, monitoring en evaluatie	<ul style="list-style-type: none"> - de ontwikkeling van het programma 'Duurzaam Zoetermeer' - jaarlijkse monitoring van luchtkwaliteit, geluid, CO₂-emissie, natuurwaarden en duurzaam inkopen - weergave resultaten monitoring in de P&C-cyclus - evaluatie doelen en acties aan het eind van elke raadsperiode 	Stadsontwikkeling	€ 25.000,- voor de totstandkoming van het programma Monitoring t.l.v. thema's € 20.000 voor evaluatie	Duurzaam Zoetermeer
V2	Rapportage over projecten van de afgelopen 4 jaar	- boekje met energieprojecten van de afgelopen jaren in de gemeente	Stadsontwikkeling ism andere afdelingen en het Energieagentschap	€ 5.000	Subsidie EU